

Fragmenta Buddhica Uigurica. Ausgewählte Schriften von Peter Zieme.

Herausgegeben von Simone-Christiane Raschmann und Jens Wilkens, Studien zur Sprache, Geschichte und Kultur der Türk-völker, Band 7, Klaus Schwarz Verlag, Berlin 2009, 646 s., ISBN 978-3-87997-349-1.

Kitap, Eski Uygurcanın üstadlarından Peter Zieme'nin Uygurca üzerine olan çalışmalarından seçmeleri içerir. Hazırlayanların sunuşu ve yazarın teşekkürünün yer aldığı sayfaları fotomekanik usulle hazırlanmış olan yazılar izler. Yazılar beş ana başlık altında toplanmıştır.

- I. Sūtralar ve kısa metinler
- II. Cehennem ve günahla ilgili metinler
- III. Anlatılar, biyografiler
- IV. Gizemli, Tantra metinleri
- V. Kolofonlar ve tarihlendirmeler

Yazıların sonunda, "Quellenverzeichnis ..." başlığıyla her bir yazının ilk yazım yeri sıralanır (s. 584-586). Bu kısmı dizinler izler: Terimler Dizini, (589-598), Yer Adları Dizini (s. 599), Kişi Adları Dizini (s. 600-601), (Budist) Eserler Dizini (s. 602-605), (Genel) Dizin (s. 606-615), Eski Türkçe dilbilgisel Dizin (s. 615b), Öteki Diller Dizini (çeşitli Türk dilleri, Çince, İrani diller, Japonca, Latince, Moğolca, Sanskritçe, Tibetçe, Toharca, Macarca; s. 616-624). Bu kısmı çalışmalarda yer verilen, Almanya'dan İngiltere'ye, Fransa'dan İsveç'e uzanan müzelerde yer alan Uygurca fragmanların listesi izler (s. 625-62). En sonda da yazarın 1966-2008 arasında yayımlanmış çalışmalarının listesi yer alır.

Yayımlayanların önsözünde, kısaca P. Zieme ve çalışmaları tanıtılır (s. 7-9). Yazarın hazırlayanlara, yayım hazırlığına yardım edenlere ve yayınevine teşekküründen sonra yazılar yer alır.

İlk bölüm (Sūtras und Aussprüche), Eski Uygurca Devatāsūtra'dan Uygurca 觀無量壽經 Guanwuliangshoujing fragmanına varıncaya değin 16 ayrı yazı içerir. Bu bölüm kitabın neredeyse yarısını oluşturur. Yazıların 15'i orijinal şekliyle yer alırken Rusça bir yazının ("Altın Işıklı Sūtra"nın İkinci Bölümü Hakkında) Almanca çevirisi de yer alır:

- Alttürkische Fragmente aus dem Devatāsūtra*
Verse des Candrasūtra nach chinesisch-uygurischen Bilinguen
Indischer Schlangenzauber in uigurischer Überlieferung
Zwei neue alttürkische Saddharmapūṅḍarīka-Fragmente
The Conversion of King Śubhavyūha. Further Fragments of an Old
Turkish Version of the Saddharmapūṅḍarīka
Der Bodhisattva Gadgadasvara. Ein alttürkisches Fragment aus dem
XXIV. Kapitel des Saddharmapūṅḍarīkasūtra
O vtoroj glave sutry «Zolotoj blesk»
Über das zweite Kapitel des "Goldglanz-Sūtras" (O vtoroy glave sutri
«Zolotoj blesk»in Almanca çevirisi)
Bruchstücke einer alttürkischen Übersetzung des Mahāyāna Mahā-
parinirvāṇasūtras aus Turfan
Ein alttürkisches Fragment des Kṣitigarbha-Sūtras aus Bāzāklık
Ein alttürkisches Fragment aus dem Bhaiṣajyagurusūtra
Zur alttürkischen Bhaiṣajyagurusūtra-Übersetzung
The "Sūtra of Complete Enlightenment" in Old Turkish Buddhism
Ein weiteres alttürkisches Fragment des „Sūtras von der voll-
kommenen Erleuchtung“
Uigurische Sukhāvāṭīvyūha-Fragmente
A New Fragment of the Uigur Guanwuliangshoujing

II. bölüm (Sünden und Höllen) Uygurca tövbeler, günah çıkartmalar, nedamet getirmeler üzerinedir. Burada üç yazı yer alır:

- Ein uigurisches Sündenbekenntnis*

*Arañemi-Jātaka und ein Sündenbekenntnistext in einer alttürkischen
Sammelhandschrift
Old Turkish Versions of the “Scripture on the Ten Kings”*

III. bölüm anlatılar, Budist hikayeler ve biyografiler üzerinedir (Erzählungen und Hagiographien):

*Nachlese zu KOWALSKIs Türkischen Turfantexten X
Ein uigurisches Turfanfragment der Erzählung vom guten und vom
bösen Prinzen
Ein uigurisches Fragment der Rāma-Erzählung
Der Wettkampf Śāriputras mit den Häretikern nach einer alttürkischen
Version
Xuanzang und Maitreya*

IV. bölüm Tibet Budizmine ait Uygurca metinleri içerir (Esoterisches und Tantrisches):

*Probleme alttürkischer Vajracchedikā-Übersetzungen
Der Essenz-Śloka des Saddharmapuṇḍarīka-Sūtras
Zum uigurischen Samantabhadracaryāprañidhāna
Ein alttürkisches Avalokiteśvarastava
Zum uigurischen Tārā-Ekaviṃśatistotra
Zum mehrsprachigen Blockdruck des Tārā-Ekaviṃśatistotra aus der
Yuan-Zeit*

V. ve son bölüm, Uygurca metinlerde son kısımda yer alan müstensih adlarını, çeviren, çoğaltan hayır sahiplerini ele alan kolofonların işlendiği yazıları içerir. Yine bu bölümdeki yazılardan birisi Rusçası ve Almanca çevirisiyle yer alır (Kolophone und Daten):

*Donor and Colophon of an Uigur Blockprint
Bemerkungen zur Datierung uigurischer Blockdrucke
Colophons to the Säkiz yükmäk yaruq
Zum Maitreya-Kult in uigurischen Kolophonen
Eine Eloge auf einen uigurischen Bäg
Gde izgotovljalis' drevneujgurskie ksilografy*

Wo wurden die altuigurischen Blockdrucke hergestellt? (*Gde izgotovlyalis' drevneuygurskiye ksilografi* adlı yazının Almanca çevirisi)
Sur quelques titres et noms des bouddhistes turcs

Görüldüğü üzere derleme sıradan bir derleme olmayıp ayrıntılı ve çok yararlı bir dizin ile herkesçe kolay okunamayacağı düşünülen Rusça iki yazının Almanca çevirisini içerir. Bundan başka her yazının sonunda “Addenda et corrigenda” başlığı altında yazarca hazırlanmış kimi düzeltmeler ile tamamlamalar da yer alır. En az dizin kısmı kadar bu düzeltme ve tamamlamalar da (Addenda et corrigenda) elimizdeki kitabın değerini artırır. Uygurca araştırmacıları için bu yönüyle de önemli bir kaynak olacaktır.

Altorientalische Forschungen'den *Acta Orientalia Hungarica*'ya, çok sayıdaki dergide ve çeşitli armağanlarda, bildiri kitaplarında yayımlanmış olan, Budist Uygur kültürüne ve Eski Uygurcaya ilişkin 36 yazı ile iki yazının Almanca çevirilerinin yer aldığı derleme, hem Uygurca alanından hem de komşu alanlardan araştırmacıların, İranistlerin, Mongolistlerin, Sinologların, İndologların, tarihçilerin, kültür tarihçilerinin farklı yerlerde yayımlanmış çok sayıdaki yazıya kolay ulaşımını sağlayacaktır.

İkinci bir ciltte Maniheizm Uygur kültürüne ait yazıları görme dileğiyle hazırlayan ve yayımlayanlara minnettarlığımı belirtirim.

Mehmet Ölmez
(İstanbul)